Verkko-osasto / Kehittämisyksikkö
Timo Kievari

16.3.2022

Valtiovarainvaliokunta
Liikennejaosto

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 16/2022 vp

Asiantuntijalausunto asiassa U 16/2022 vp – Teema: Tallinna-tunnelin suunnittelutilanne sekä tunnelin asema TEN-T-verkossa ja yhteys ns. Lentorataan

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma ja sen toimeenpano

Valtioneuvosto on 15.4.2021 hyväksynyt **valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vuosille 2021-2032** (ns. Liikenne12 -suunnitelma) ja antanut sen selontekona eduskunnalle (VNS 2/2021 vp). Liikennejärjestelmästä ja maanteistä annettuun lakiin perustuvassa suunnitelmassa on käsitelty mm. sekä kansallista että eurooppalaista liikenneverkkopolitiikkaa. Eduskunta on hyväksynyt 1.7.2021 selonteon johdosta kannanoton (EK 23/2021 vp; VNS 2/2021 vp) ja valtioneuvosto on 2.9.2021 yleisistunnossaan päättänyt ryhtyä kannanotoista aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne12 -suunnitelman mukaan Liikenne- ja viestintävirasto tuottaa ja ylläpitää tietoa liikenneverkon nykytilasta ja kehittämistarpeista liikennejärjestelmän käyttäjien tarpeiden pohjalta. **Liikenneverkon strateginen tilannekuva** on koko maan kattava kuvaus liikenneverkoille kohdistuvista tarpeista. Se päivitetään kahdesti vuodessa ja se on osa laajempaa liikennejärjestelmäanalyysiä.

Liikenne12 -suunnitelman mukaan Väylävirasto vastaa **väyläverkon suunnitteluohjelman** päivityksestä valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa määriteltyjen tavoitteiden ja kriteerien sekä liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa havaittujen tarpeiden pohjalta. Suunnitteluohjelma mahdollistaa systemaattisen ja pitkäjänteisen polun suunnittelusta hankkeiden toteutukseen. Suunnitteluohjelma ohjaa suunnittelemaan väyläverkkoa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti niin, että valtakunnallisen liikennejärjes-telmäsuunnitelman tavoitteet saavutetaan ja EU-rahoitusta pystytään hyödyntämään mahdollisimman paljon.

Lisäksi Liikenne12 -suunnitelman mukaan Väylävirasto vastaa väylien suunnitteluohjelmaan ja valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteisiin, kriteereihin ja rahoitustasoihin, liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa tunnistettuihin tarpeisiin sekä väylälaeissa asetettuihin laatuvaatimuksiin perustuvan valtion väyläverkkoja koskevan investointiohjelman laatimisesta seuraavaksi 6-8 vuodeksi. Liikenne12 -suunnitelman mukaan investointiohjelmaa hyödynnetään talousarvioesitysten valmistelussa.

Helsingin ja Tallinnan välistä tunnelia ei ole tunnistettu liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa liikenneverkolle kohdistuvien keskeisimpien tarpeiden joukkoon. Hanketta ei ole sisällytetty myöskään Väyläviraston

suunnitteluohjelmaan merkittävimpien rataverkon suunnittelukohteisiin eikä Väyläviraston 26.1.2022 julkaisemaan väyläverkon investointiohjelmaan vuosille 2022-2029.

Lentorata on kaukoliikenteelle suunnattu rata, joka on osa Suomi-rataa ja kulkee pääosin tunnelissa Helsingistä lentoaseman kautta Keravan pohjoispuolelle pääradalle. Suomi-radan suunnittelemiseksi on vuonna 2020 perustettu Suomi-rata Oy. Lentorataa ei tällä hetkellä tehtävässä suunnittelussa suunnitella sijoitettavaksi samaan tunneliin mahdollisen Tallinnaan johtavan rautatietunnelin kanssa.

Tallinnan tunneli ja lentorata kaavoituksessa

Uudenmaan maakuntakaavassa Tallinnan tunneli on esitetty liikennetunnelin ohjeellinen linjaus -merkinnällä mereltä Helsingin keskustan ja Pasilan kautta lentoasemalle. Maakuntakaavassa on lisäksi liikenteen yhteystarve -merkintä koskien tavaraliikenteen yhteystarvetta lentoasemalta rahtiterminaaliin lentoaseman pohjoispuolelle ja rahtiterminaalista Hanko–Hyvinkää-radalle. Rahtiterminaali on osoitettu kaavakartalla tuotannon ja logistiikkatoimintojen kehittämisalue -merkinnällä. Helsingin maanalaisessa yleiskaavassa on varauduttu kahteen Tallinnan tunnelin maanalaiseen asemaan, Keskusta ja Pasila.

Uudenmaan maakuntakaavaan sisältyy ohjeellinen rautatietunnelin merkintä myös lentorataa varten. Helsingin yleiskaavassa lentorata alkaa Pasilassa maanalaisena merkintänä aseman pohjoispuolella. Se kulkee erillisenä rajauksena suhteessa Tallinnan tunnelin merkintään. Myös Vantaan yleiskaavassa on varauduttu lentorataan, samoin Tuusulassa, jossa kaavatyö on yhä käynnissä.

Euroopan laajuista liikenneverkkoa (ns. TEN-T) koskeva sääntely

EU:n komissio antoi joulukuussa 2021 ehdotuksen uudeksi asetukseksi unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon (ns. TEN-T) kehittämiseksi. Toisin kuin voimassa olevassa TEN-T -asetuksessa, yhteys Helsingistä Tallinnaan on merkitty uuteen TEN-T -asetusehdotukseen mahdollisena selvityskohteena rautateiden kattavalle verkolle.

Asetusehdotuksen mukaan kattavan verkon toteuttamisen määräaika on 31 päivään joulukuuta 2050. Jäsenvaltioiden on toteutettava toimenpiteet asetuksen vaatimusten noudattamiseksi asetettuihin määräaikoihin mennessä. Asetusehdotuksen mukaan TEN-T-verkkoa on kuitenkin mahdollista muuttaa, mikä mahdollistaa tulevien päätösten huomioimisen. Mm. rautateitä koskevissa muutoksissa otetaan huomioon verkon toteuttamisessa saavutettu edistys. Komission olisi lisäksi vuoteen 2033 mennessä toteutettava verkon täytäntöönpanon arviointi, jossa sen olisi otettava huomioon jäsenvaltioiden rahoitustilanne sekä kuultava jäsenvaltioita tarpeesta tehdä TEN-T-verkkoon muutoksia liikennevirtojen ja kansallisen investointisuunnittelun kehityksen huomioon ottamiseksi.

U-kirjelmässä U 16/2022 vp todetun mukaisesti valtioneuvosto kannattaa asetusehdotuksen tavoitteita sekä TEN-T-verkon tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä tärkeänä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä,

että TEN-T-verkon tulevissa päivityksissä voidaan huomioida erityisesti uusien yhteyksien suunnittelutilanne ja eteneminen.

Lisäksi valtioneuvoston katsoo, että TEN-T-verkkoa koskevien vaatimusten olisi ehdotettua paremmin mahdollistettava valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja sen mukaisen kansallisen väyläpolitiikan toteuttamista sekä huomioitava kansalliset budjettirajoitteet sekä hyvä taloudenhoito. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetus säilyttää jäsenvaltioille riittävästi kansallista liikkumavaraa asetuksen soveltamisessa.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotettua jaottelua ydinverkkoon, laajennettuun ydinverkkoon ja kattavaan verkkoon ja pitää ehdotettua TEN-T-verkon laajuutta Suomessa maanteiden ja rautateiden osalta riittävänä.

Suomen ja Viron välinen liikennealan yhteistyö

Suomen ja Viron välistä liikennealan yhteistyötä koskeva yhteisymmärryspöytäkirja (Memorandum of Understanding on Trasnport initiatives) allekirjoitettiin 26.4.2021 liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakan ja Viron talous- ja rakenneministeri Taavi Aasin toimesta. Se mahdollistaa liikennealan välisen yhteistyön ja valtioiden välisen tiedonvaihdon suurten liikennehankkeiden edistämiseksi Euroopan laajuisella liikenneverkolla (TEN-T) ja sen ulkopuolella. Yhteisymmärryspöytäkirja ei ole oikeudellisesti sitova ja se on voimassa vuoteen 2030.

Suomi ja Viro korostavat yhteisymmärryspöytäkirjassa mm. julkisen sektorin roolia strategisesti merkittävän kansainvälisen yhteyden kehittämisessä ja ylläpidossa. Yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan valtioiden tulisi rahoitusmallista riippumatta säilyttää täydet mahdollisuutensa kontrolloida tunnelin mahdollista kehittämistä ja ylläpitoa.

Suomen liikenne- ja viestintäministeriön, Viron talous- ja viestintäministeriön sekä Helsingin ja Tallinnan kaupunkien edustajat keskustelivat yhteisymmärryspöytäkirjan mukaisella tavalla maiden välisistä liikennekysymyksistä 9.3.2022. Tapaamisessa keskusteltiin Suomen ja Viron sekä Helsingin ja Tallinnan ajankohtaisista liikennehankkeista, esiteltiin Suomen valtakunnallista 12-vuotista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, Viron liikenteen ja liikkumisen yleissuunnitelmaa, Rail Baltica -hankkeen tilannetta. Lisäksi keskusteltiin maiden näkemyksistä EU:n TEN-T-asetusehdotukseen sekä yhteistyön jatkamisesta maiden ja pääkaupunkien välillä. Myös Viron ja Suomen välisen tunnelin tilannetta käsiteltiin kansallisten liikennesuunnitelmien, sääntelyn ja maankäyttöä koskevien kaavapäätösten näkökulmasta. Keskusteluja on tarkoitus järjestää säännöllisesti.

Timo Kievari
Yksikön johtaja